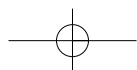
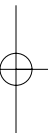
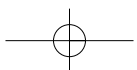
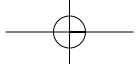

Schilcher • Dorsch
Ziołolecznictwo w pediatrii

Heinz Schilcher
Walter Dorsch

Ziołolecznictwo w pediatrii

Podręcznik dla lekarzy i farmaceutów

Wydanie I polskie pod redakcją
Izabeli Feckiej

MedPharm Polska

Tłumaczenie: Magdalena Smolińska

Redakcja naukowa: dr n. farm. Izabela Fecka

Redakcja językowa: Stanisława Treła

Opracowanie indeksu: Joanna Korsan

Projekt okładki: Delta Studio

Ze względu na stały postęp w naukach medycznych lub odmienne opinie na temat leczenia, a także możliwość wystąpienia błędu, Wydawnictwo prosi, aby w trakcie podejmowania decyzji terapeutycznej uważnie oceniać informacje zamieszczone w niniejszej książce, zwłaszcza dotyczące leków nowych lub rzadko stosowanych. Dawkowanie leków podane w niniejszej publikacji, jak również ich aplikacja odpowiadają poziomowi wiedzy medycznej w czasie powstawania dzieła. Za dawkowanie i sposób podawania leków jest odpowiedzialny użytkownik. Prosimy zapoznać się z informacjami producenta przed zastosowaniem leku.

Nazwy handlowe są prawnie chronione, nawet wówczas, gdy nie zostały specjalnie oznaczone.

ISBN 978-83-60466-33-9

Dzieło w całości jest chronione prawem autorskim. Żadna z części tej książki nie może być w jakiegokolwiek formie publikowana bez uprzedniej zgody Wydawnictwa. Dotyczy to również sporządzania fotokopii, mikrofilmów, tłumaczenia oraz przenoszenia danych do systemów komputerowych.

Tytuł wydania oryginalnego w języku niemieckim:

Phytotherapie in der Kinderheilkunde. Ein Handbuch für Ärzte und Apotheker

By Heinz Schilcher, Walter Dorsch

© 4th edition 2006 by Wissenschaftliche Verlagsgesellschaft mbH, Birkenwaldstraße 44,
D-70191 Stuttgart

All rights reserved

© 2009 Copyright for the polish edition by Wydawnictwo MedPharm Polska Sp. z o.o.

MedPharm Polska

ul. Powstańców Śląskich 28–30

53-333 Wrocław

www.medpharm.pl

Przygotowanie do druku: Pracownia Składu Komputerowego TYPO-GRAF

Spis treści

Słowo wstępne	IX
Przedmowa do wydania polskiego	X
1 Wprowadzenie i uwagi	1
1.1 Ocena skuteczności działania leków roślinnych	1
1.2 Znaczenie medycyny doświadczalnej w fitoterapii	1
1.3 Zadania lekarza i farmaceuty w naukowej koncepcji fitoterapii pediatrycznej	2
1.4 Podstawy prawidłowej fitoterapii u dzieci	3
1.5 Receptura ziół do zaparzania	4
1.5.1 Jakość stosowanych ziół	5
1.6 Przygotowanie ziół	6
1.6.1 Napar	6
1.6.2 Odwar	7
1.6.3 Maceracja	7
1.7 Jak niebezpieczny jest alkohol (etanol) w lekach dla dzieci?	7
1.8 Uwagi dotyczące stosowania leków homeopatycznych u dzieci	8
2 Środki roślinne stosowane zewnętrznie	9
2.1 Pielęgnacja wrażliwej skóry niemowląt i małych dzieci	9
2.1.1 Leki gotowe	11
2.2 Leczenie stanu zapalnego skóry	11
2.2.1 Pieluszkowe zapalenie skóry	12
2.2.2 Wyprysk dziecięcy, ciemieniucha, atopowe zapalenie skóry	13
2.2.3 Łojotokowe zapalenie skóry	14
2.2.4 Stany zapalne okolic genitaliów	14
2.2.5 Leki gotowe	14
2.3 Leczenie ran i oparzeń	14
2.3.1 Leczenie ran	14

Spis treści

2.3.2	Leczenie oparzeń	17
2.3.3	Leki gotowe	18
2.4	Stłuczenia, zmiżdżenia, skręcenia, zwichnięcia, naciągnięcia	19
2.4.1	Leki gotowe	20
2.5	Opryszczka wargowa	20
2.5.1	Leki gotowe	20
2.6	Choroby oczu	21
2.7	Drożdżycza jamy ustnej	21
2.7.1	Leki gotowe	22
2.8	Świerzb i wszawica	22
2.8.1	Leki gotowe	23
2.9	Środki roślinne stosowane zewnętrznie w chorobach górnych dróg oddechowych	23
2.9.1	Leki gotowe	26
2.10	Środki roślinne stosowane zewnętrznie w stanach zapalnych uszu	26

3 Środki roślinne stosowane wewnętrznie 29

3.1	Choroby układu oddechowego	29
3.1.1	Nieżyty górnych dróg oddechowych	29
3.1.2	Kaszel suchy	30
3.1.3	Kaszel z odkrztuszaniem, tzw. kaszel produktywny	32
3.1.4	Kaszel napadowy	35
3.1.5	Nieżyt nosa	37
3.1.6	Zapalenie zatok	37
3.1.7	Leki gotowe	38
3.2	Przeziębienia	39
3.2.1	Leki pochodzenia roślinnego obniżające gorączkę	40
3.2.2	Surowce pochodzenia roślinnego o działaniu napotnym	41
3.2.3	Leki pochodzenia roślinnego pobudzające apetyt	42
3.2.4	Modulatory immunologiczne, wcześniej: stymulatory układu immunologicznego	44
3.2.5	Leki gotowe	45
3.3	Choroby układu pokarmowego	46
3.3.1	Brak apetytu	46
3.3.2	Dolegliwości żołądkowe	47
3.3.3	Niestrawności	50
3.3.4	Wzdęcia, gazy, kolki „trzymiesięczne”	50

3.3.5	Biegunka	52
3.3.6	Przewlekłe zaparcia nawykowe	54
3.3.7	Choroba lokomocyjna	58
3.3.8	Leki gotowe	58
3.4	Choroby układu moczowo-płciowego	59
3.4.1	Infekcje dróg moczowych	59
3.4.2	Moczenie nocne i dzienne (<i>enuresis nocturna</i> i <i>enuresis diurna</i>)	61
3.4.3	Podrażnienie pęcherza moczowego	62
3.4.4	Leki gotowe	63
3.5	Zaburzenia psychosomatyczne	64
3.5.1	Leki uspokajające (niepokój, stany lękowe, zaburzenia snu)	64
3.5.2	Leki gotowe	70
3.6	Zwalczanie bólu	70
3.6.1	Napięciowy ból głowy	71
3.6.2	Bóle z powodu zranień	71
3.6.3	Bóle zębów i dziąseł	72
3.6.4	Bóle kości	72
3.6.5	Bóle głowy o podłożu psychicznym	73
3.6.6	Napady migrenowe	73
3.6.7	Leki gotowe	74
3.7	Fitoterapia w zatruciach	74
3.7.1	Środki wymiotne	74
3.7.2	Ośrodki informacji w przypadku zatrucia	75
4	Wykaz literatury	77
5	Monografie Niemieckiej Komisji E	83
5.1	Wprowadzenie do monografii oraz wytyczne dotyczące dawkowania dla dzieci	83
5.2	Alfabetyczny wykaz monografii w języku łacińskim	85
5.3	Alfabetyczny wykaz wskazań dla surowców roślinnych wg monografii Komisji E	87
5.4	Alfabetyczne zestawienie działań surowców roślinnych wg Komisji E	94
5.5	Alfabetyczny zbiór monografii leczniczych surowców roślinnych opracowanych przez Komisję E	100

6	Monografie ESCOP (European Scientific Cooperative On Phytotherapy)	223
6.1	Wprowadzenie	223
6.2	Monografie ESCOP surowców stosowanych w pediatrii	223
	Skorowidz	239
	Skorowidz terminów łacińskich	256

Słowo wstępne

Znakiem czasu w nowoczesnej pediatrii stało się odkrywanie leków roślinnych „na nowo”. Kiedy ja byłem dzieckiem pediatria opierała się wyłącznie na metodach naturalnych: od zniechędzonej okładów na klatkę piersiową stosowanych w każdej chorobie, której towarzyszyła gorączka, przez różnego rodzaju syropy na kaszel, aż po leki przeciwbiegunkowe, a kończąc na naparze z rumianku. Jeszcze w czasach mojej asystentury w Klinice Uniwersyteckiej w Monachium stosowano gorczyczniki – okłady z gorzycy, był to środek stosowany wyłącznie przez doświadczonych pielęgniarki. Po wprowadzeniu antybiotyków wszystkie te skarby pediatrii odeszły w zapomnienie, dlatego też z ogromną radością przyjąłem niniejsze opracowanie przeznaczone dla lekarzy i farmaceutów, autorstwa Profesora Schilchera, Dyrektora Instytutu Biologii Farmaceutycznej Wolnego Uniwersytetu w Berlinie, pod tytułem *Ziołolecznictwo w pediatrii*.

Tym samym wyszedł na naprzeciw oczekiwaniom nowoczesnej pediatrii, która polega także na stosowaniu metod naturalnych: od fitoterapii, przez homeopatię, aż do akupunktury.

Przedmowa do wydania polskiego

Postęp nauk farmaceutycznych i dziedzin pokrewnych spowodował pojawienie się na rynku aptecznym ogromnej liczby preparatów ziołowych. Równocześnie listę specyfików krajowych nieustannie poszerzają produkty pochodzące z krajów Wspólnoty Europejskiej. Ich rozpowszechnieniu sprzyja rosnące zainteresowanie medycyną naturalną oraz szeroki dostęp. Większość z oferowanych leków pochodzenia naturalnego wydawana jest bowiem bez przepisu lekarza. Nie oznacza to jednak, że właściwego wyboru powinien dokonywać pacjent wyłącznie samodzielnie. Porady i opinie lekarza lub farmaceuty powinny zawsze odgrywać wiodącą rolę, ponieważ niewłaściwe zastosowanie czy dawkowanie może być przyczyną co najmniej nieskuteczności działania, a w przypadku nadużywania także wystąpienia skutków ubocznych.

Receptura współczesnych leków ziołowych, dostępnych w sprzedaży aptecznej, oparta jest przede wszystkim na rzetelnych badaniach fitochemicznych, a ich wytwarzanie, dystrybucja i kontrola podlega przepisom prawnym. Preparaty o statusie produktu leczniczego ziołowego muszą spełniać wymagania prawa farmaceutycznego odnośnie jakości, skuteczności i bezpieczeństwa stosowania, natomiast suplementy diety przepisów dotyczących żywności. Ze względu na wysoki koszt tylko nieliczne z nich posiadają badania kliniczne i ustalone dawkowanie w przedziałach wiekowych poniżej 12. roku życia. Nie mniej jednak polecane produkty ziołowe powinny mieć wyszczególnioną substancję czynną lub grupę substancji czynnych, w kierunku których prowadzona jest standaryzacja.

Zgodnie z wolą autorów, podręcznik przeznaczony jest dla lekarzy i farmaceutów. Składa się z dwóch części, w pierwszej przedstawiono surowce roślinne (substancje roślinne), ich przetwory, a także sprawdzone przepisy leków recepturowych oraz gotowe preparaty apteczne w kontekście ich zastosowania leczniczego w poszczególnych chorobach i dolegliwościach wieku dziecięcego. W części drugiej zamieszczono wybrane monografie roślin leczniczych opublikowane przez Niemiecką Komisję E (organ Federalnego Urzędu Zdrowia) oraz monografie ESCOP (Europejskiego Naukowego Stowarzyszenia Fitoterapii). Obok krótkiej charakterystyki substancji roślinnej, zawierają one zwięzłe omówienie działania leczniczego, zakresów zastosowania, przeciwwskazań do stosowania, działań ubocznych, poznanych interakcji oraz sposobów użycia i dawkowania, także u dzieci.

Redaktorzy niniejszego wydania mają nadzieję, iż stanie się ono przydatne w Państwa praktyce zawodowej.

dr n. farm. Izabela Fecka